

**ÅRSRAPPORT
FRA
RUSEPROSJEKTET
I
VARPA
2014**

Tangen Produkter

Innhold

Side 2 Innholdsfortegnelse

Side 3 Forord

Side 4 Kort oppsummering fra 2014-sesongen

Side 8 Gjennomgang av årets drift av rusa i Varpa

Side 17 Momenter/vurderinger etter 2014-sesongen

Side 19 Ruseprosjektet i Varpa 2015

Vedlegg i innbundet utgave:

Delrapport 1 Ruseprosjektet i Varpa 2014

Delrapport 2 Ruseprosjektet i Varpa 2014

Delrapport 3 Ruseprosjektet i Varpa 2014

Forord

2014-sesongen var 5. året på rad at rusa var i drift i Varpa fra vår til senhøst. Rusa var i drift i tidsrommet 19. mai – 6. november.

FHL var i 2014 for 4. året på rad med og støttet ruseprosjektet økonomisk. I tillegg har Fylkesmannen i Nordland bidratt både med litt økonomi til gjennomføring av prosjektet, og ikke minst med den utvidete fisketillatelsen for anadrome vassdrag.

Sommeren 2014 var veldig spesiell med minimalt med nedbør, varmt og med nesten tørre småelver i Nordland. I Varpa førte dette til at oppgangsmuligheten for laks og sjøørret var umulig i 2 måneder. Likevel ble antall registrerte laks det nest største som noen gang er målt etter at rusa kom i drift.

Det er svært interessant å se den store interessen fra mange hold som knytter seg til ruseprosjektet i Varpa. Å ha et langsiktig prosjekt blir stadig viktigere, og satsinga i Varpa gir tallgrunnlag/kunnskap over flere år. Dermed kan dokumentasjoner i prosjektet vektlegges i stor grad i forsknings- og overvåkningssammenheng.

Nå nærmer den årlige økonomiske støtten seg full finansiering av prosjektet, og det er svært positivt. Rusedriften i Varpa er et svært omfattende og tidkrevende feltprosjekt, som omfatter tilsyn og tømning flere ganger pr. dag hverdag som helg. Det er Tangen Produkter v/ Stig Tangen som står som faglig ansvarlig med alt arbeid som knytter seg til prosjektet.

I slutten av juni var Tore Vatne og Lars Sæter fra Fylkesmannen i Nordland med i rusa i Varpa, og det var svært interessant å ha de med på tilsyn /tømning, og det var en god oppgang av laks i Varpa denne dagen.

Både fylkesmannen i Nordland, NINA, DN, kommunene og oppdrettsnæringa signaliserer at det er ønskelig med ei videreføring av ruseprosjektet i Varpa, og gjerne at det kan legges en langsiktig prosjektplan

Samtlige bilder i rapporten er tatt av Lars Sæter.

Drag, desember 2014

Stig Tangen

KORT OPPSUMMERING FRA RUSEPROSJEKTET I VARPA 2014

Rusa ble satt ut 19. mai og siste del av rusa (med de korteste ledegarna) ble tatt på land 6. november, dvs. en driftsperiode på 172 døgn (163 i 2013, 159 i 2012, 178 i 2011, 156 i 2010).

Fangsttall

Samlet fangst i rusa i 2014 inkludert ål og innlandsfisk (ikke tatt med smolt og lakseyngel) var 955.

	<u>2014</u>	2013	2012	2011	2010
Totalfangst	955	678	1170	905	603
Villaks	702	366	813	370	275
Sjøørret	59	115	82	216	155
Oppdrettslaks	3	4	4	9	13
Regnbueørret	0	0	0	0	3
Pukkellaks	1	0	1	1	0
Innlandsørret	53	69	88	120	59
Innlandsrøye	93	106	129	66	25
Ål	44	18	53	123	73
Smolt	14	13	26	46	59

Innslag av oppdrettsfisk i forhold til total oppgang av anadrom fisk:

<u>2014</u>	2013	2012	2011	2010
<u>0,39 %</u>	0,82 %	0,44 %	1,5 %	2,9 %

Innslag av oppdrettslaks i forhold til oppgang av laks:

<u>2014</u>	2013	2012	2011	2010
<u>0,43 %</u>	1,08%	0,49%	2,4 %	4,7 %

Snittlengde oppdrettslaks i millimeter:

<u>2014</u>	2013	2012	2011
<u>633,3</u>	787,5	745,0	606,0

Gjenfangst av villaks

Av årets oppgang av laks var det 9, 2% som også hadde gytt her høsten 2013. Det ble registrert 4 laks som hadde blitt merket i rusa i 2012.

Lus

Det ble registrert lus på 79 laks, i alt 11, 25 % av registrerte laks i rusa.

I 2013 var det 9, 8 % av laksen som hadde lus, i 2012 23, 7 %, i 2011 3, 5 % og i 2010 8, 4 %.

Det var særlig juni måned som hadde stort innslag av lus på laksen, da hadde 70 laks lus; 17, 7 % av mengden laks som kom opp i vassdraget denne måneden. I snitt var det 4 lus pr. laks. På høstparten var det kun 5 laks med lus, dvs. 1, 76 % av oppgått laks. Det var 5, 4 lus pr. fisk i snitt.

Det ble ikke registrert lus på sjøørret i 2014, heller ikke i 2013. I 2012 var dette tallet 2, 4 %, i 2011 4, 2 % og i 2010 0, 6 %.

Det ble ikke registrert lus på oppdrettslaks.

Garnskader

Det ble ikke registrert garnskader på laks og sjøørret høsten 2014. Om våren ble det registrert garnskader på 3 laks i juni. *Totalt hadde **0,43 %** av oppgått laks garnskader i 2014.* I alt hadde 0, 7 % av laksen i mai/juni garnskader. (3, 2 % på våren i fjor, for hele 2013 1, 1 %).

Sportsfisket 2014

Fisketid: 1. juni – 31. august.

Kvote: 3 laks pr. fisker i løpet av sesongen, ingen kvote på sjøørret.

Det har blitt innrapportert fangst av **15 laks** (1 mellom 3 og 6 kg, 14 under 3 kg).

Antall kilo: 23, 8 kg, snittvekt 1, 6 kg. 1 laks er rapportert gjenutsatt.

Det er fisket **16 sjøørret**, samlet vekt 16, 3 kg, snittvekt 1, 02 kg.

Tilbakeleveringsprosenten av fiskekort var 80, 0 %.

Tallene fra sportsfiskerne viser at disse tok opp 2, 1 % av oppgått laks og 27, 1 % av oppgått sjøørret.

Arbeid/Tidsbruk

Det har blitt målt lengde, tatt skjellprøver, registrert lus og antall lus pr. fisk på all laks og sjørret. I tillegg har det blitt registrert om fisken har vært merket i rusa tidligere. Samtlige fisker har blitt merket (to klipp i øvre del av sporen) og sluppet ut igjen.

Oppdrettsfisk har blitt tatt ut av vassdraget og registrert vekt og lengde, tatt skjellprøver og registrert evt. lus.

All ål har blitt registrert og det har blitt forsøkt å måle lengde.

Feltarbeidet er enormt tidkrevende, i en periode i september ble det i snitt brukt 12 t pr. dag. I alt er det totale timetallet for hele prosjektet i 2014 på 1348 timer.

Evaluering/ vurderinger 2014

Årets oppgang på 702 laks var meget god, den nest beste sesongen etter at ruseprosjektet startet opp i 2010.

Oppgangen av sjørret var nærmest katastrofalt dårlig, dette var den dårligste sesongen for sjørret som noen gang har blitt registrert.

Snittvekta på laksen som sportsfiskerne har tatt i år lå på 1,6 kg og dette er den klart laveste snittvekta på svært mange år. Snittvekta på sjørret har derimot gått opp, i år lå den på 1,02 kg. Vi må tilbake til 2010 for å finne snittvekt hos sjørret på over 1 kg, da var den 1,15 kg.

Fangstmeldingene fra sportsfisket viser at beskatningen disse gjør av laksestammen er minimal. Uttak av sjørret av sportsfiskerne er en god del høyere.

Registreringene av laks i rusa viser at et innslag av oppdrettsfisk (basert på samlet oppgang av laks) på 0,43 % er et tall som er svært hyggelig både for villaksen og for oppdrettsnæringa. Dette er det laveste tallet i de 5 årene ruseprosjektet har vart.

Lus på laks ser de senere åra ut til stadig mer å gjelde for laks som går opp i juni.

Et åpent spørsmål er hvor mye laks som kunne ha gått opp i Varpa i år dersom vannstanden i Varpelva hadde vært god! I alt var det 61 døgn hvor det var umulig for anadrom fisk å gå opp i vassdraget, og dette utgjør 35,5 % av totale fangstdøgn. Når det stilles spørsmål om hvor mye som kunne gått opp ved ei rimelig god vassføring, er det basert på hvor mye laks som kunne observeres i Varpvågen de to første ukene av juli sammenlignet med hvor mye laks som kom opp i vassdraget etter at elvene begynte å vokse i begynnelsen av september. De første dagene av juli ble det observert rundt 50 laks som kjempet i Varpelva for å komme seg tilbake til havet. 5. juli var det ikke fisk lenger å se i elva. Det er ingen tvil om at det stod mye mer fisk i sjøen utfor Varpelva i begynnelsen av juli enn det som kom opp i Varpa om

høsten! (Det ble også registrert merket laks fra rusa i Varpa i 2013 som gikk i fangstfella i Sagfossen i august i år!)

Ål blir spesielt fulgt nøye med i Varpavassdraget, og det er sannsynlig at fangstene i rusa avspeiler bestanden av ål i vassdraget og kanskje i hele regionen. Etter et lavmål av fanget ål i fjor (18 stk), er tallet i 2014 (44 stk) mer på linje med 2012, men langt fra toppåret i 2011 på 123 ål. Registreringene av ål i Varpa svinger mye, på lik linje med tallene for laks og sjøørret. Det er veldig interessant å merke seg fangstene av ål om høsten, og at det er stor ål som da gikk inn i rusa.

Det er tidligere år ikke vektlagt å telle / registrere lakseyngel, men det har vært usedvanlig mye lakseyngel i rusa i 2014, og da særlig i september.

Straks tømming av rusa i slutten av juni

GJENNOMGANG AV ÅRETS DRIFT AV RUSA

Drifting av rusa

Rusa ble satt ut 19. mai, og dette er noe med det tidligste at rusa har blitt satt i drift. Rusa har stått på samme sted som tidligere år. Ved utsetting av rusa ble det gitt nok rom ved det ene ledegarnet til at vinterstøinger og smolt kunne passere og gå ut i havet. I midten av juni hadde sivet grodd så mye at det var umulig for fisk å passere forbi dette ledegarnet.

Fra midten av juni måtte ruse og ledegarn børstes og skylles hver uke fordi det begynte å sette seg alger/groe i maskene.

To ganger sommeren 2014 måtte rusa flyttes lenger utpå vatnet fordi det vokste mye siv der og vannstanden var så lav.

Det ble i vår kjøpt inn ei ekstra ruse, og i månedsskiftet august/september ble den gamle rusa tatt opp og den nye rusa satt ut.

Rusa ble tømt 3- 4 ganger daglig i juni som var en svært god oppgangsmåned for laks, og i september var det i 10 dager 12 timer daglig drift av rusa mens oppgangen av laks var på det største. Det var viktig å få laksen ut av rusa så fort som mulig slik at den kunne søke seg mot elvene for gyting, for mesteparten av fisken hadde langt framskredet gytedrakt.

I juli ble vanntemperaturen målt til + 23 grader over et langt tidsrom der rusa stod, og vannstanden var 35 - 40 cm under normal vannstand mesteparten av sommeren.

I første halvdel av oktober ble det observert at det stod mye laks like ovenfor rusa og langsmed rusa. Det ble vurdert at dette var laks som hadde gytt og hadde tenkt å gå ut av vassdraget. Da ble det ene ledegarnet åpnet i ca. 18 timer slik at laks kunne passere, og neste dag var all denne laksen borte. Det samme skjedde i slutten av oktober; laks begynte å gå langsmed ledegarna, og etter at det ble gitt åpning for at denne kunne passere i noen timer, ble det ikke observert laks her igjen. Det ble i oktober og november ikke registrert laks i rusa som hadde blitt klippet i år i rusa, så det mest sannsynlige er at dette var laks som hadde gytt og ville tilbake til havet. (Evt. at dette var laks som ville i Varpelva for å gyte).

Ledegarna/rusa ble tatt opp i 3 etapper ettersom det stadig ble kaldere utover i oktober og det begynte å legge seg is i sivet og i sundet. Det ledegarnet som stod lengst inne i islagt siv ble tatt opp 20.oktober, det neste ledegarnet ei uke senere. Rusa og de to gjenværende ledegarna som var i bruk hadde en lengde på ca. 50 m og stod litt inne i sivet på begge sider av sundet da siste opptak var 6. november.

Fangstene i rusa

I alt ble det registrert 702 villaks, noe som er det nest beste resultatet de 5 årene ruseprosjektet har pågått. Hovedoppgangen av laks var i to perioder; fra rundt 9./10. juni og ut måneden, og fra 5.september til 15. september. Både mai, siste halvdel av september og oktober hadde en liten, jevn oppgang av laks. Også siste fangstuka, da vi var kommet i november, hadde oppgang av laks.

Hovedoppgangen om våren/forsommeren var ei uke senere enn vanlig.

De tre oppdrettslaksene kom opp i vassdraget i september, og det samme gjorde pukkellaksen som ble registrert i vassdraget.

Oppgangen av sjøørret var minimal i juni, og for noen år siden gikk det mye sjøørret opp i vassdraget tidlig sommer. I 2013 kom det mest sjøørret opp i vassdraget i august, i år var september den beste oppgangsmåneden. Mye kan nok forklares med tørre elver i sommer, men tendensen fra noen år tilbake hvor størsteparten av stor sjøørreten gikk opp i vassdrag i juni og tidlig juli, er nå snudd, og dette syntes allerede i 2013. Det er grunn til å sette fokus på den store tilbakegangen i sjøørrestammen i Varpavassdraget!

Det ble i år registrert at 14, 8 % av laksen hadde gytt i vassdraget også i 2013, og det ble registrert 4 laks som hadde gytt her i 2012. De fleste flergangsgyterne ble registrert i september, men også i juni var det gytefisk fra fjoråret, og det var også i juni at gytefisken fra 2012 ble registrert.

Tallet på registrerte smolt i rusa (14 stk) har gått jevnt tilbake siden 2010 (59 stk), men tallet i år ligger nesten på det samme som i 2013 (13 stk). I år har det vært usedvanlig mye lakseyngel i rusa, særlig på høsten, og det bør nok tallfestes årlig hvordan det årlig ligger an med lakseyngel i rusa hvis prosjektet forlenges.

Registreringene av ål kan tyde på en oppgang i bestanden. Det mest spennende er at det går så mye stor ål i rusa på høsten, langt ut i oktober.

Statistikken fra registreringene i rusa de siste 5 årene viser at det er svært store svingninger i alle bestandene fra år til år!

Størrelsen på laksen og tidsrommet for oppgang i 2014

	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov
Under 400 mm:	0	2	0	0	0	0	0
400 – 499 mm:	3	170	0	0	100	10	1
500 – 599 mm:	1	108	0	0	111	12	3
600 – 699 mm:	14	90	0	0	29	5	2
700 – 799 mm:	5	20	0	0	9	1	0
800 – 899 mm:	0	6	0	0	0	0	0

I 2014 var det mest fisk mellom 400 og 499 mm. I 2013 var det mest laks i størrelsesgruppe 600 – 699 mm, i 2012, 2011 og 2010 var det mest laks i størrelsesgruppa 500 – 599 mm.

Dette viser at i år var laksen størrelsesmessig mye mindre enn tidligere år, og særlig sammenlignet med 2013. I mai var det 4 magre laks, 2 av disse skinnmager, 3 av disse hadde lus; fra 2 til 22 stk. Resten av året hadde laksen meget god kvalitet. Sportsfiskefangstene i 2014 avspeiler størrelsen på villaksen. (Snittvekt på 1,6 kg i 2014 mot gjennomsnittsfisk over 2 kg de senere årene).

Største registrerte laks i rusa i 2014 var 880 mm (950 mm i 2013, 920 mm både i 2012 og 2011).

Størrelsen på sjørretten og tidsrommet for oppgang i 2014

	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov
Under 300 mm:	0	0	0	0	8	4	1
300 – 399 mm:	0	3	2	0	16	5	1
400 – 499 mm:	0	0	0	0	7	3	1
500 – 599 mm:	0	3	0	0	3	1	0
600 – 699 mm:	0	0	0	0	1	0	0

I alle de siste 5 årene har det vært mest sjørret mellom 300 og 399 mm, men sportsfisket i år viser ei gjennomsnittsvikt på 1,02 kg, noe som er en klar forbedring i forhold til de 3 siste årene. Også sjørretten var feit i 2014, det er særlig sjørret som har hatt innslag av mager fisk i perioden 2010 – 2012.

Største sjørret i 2014 var 640 mm.

Fanget fisk som ikke var klippet i rusa i 2014

I forbindelse med tynningsfisket etter røye med småmaska garn i Varpa i høst ble det sluppet ut 8 laks og 2 sjøørret, samtlige merket i rusa. Tynningsfisket etter røye i Storvatnet våren 2014 fanget 1 laks og 2 sjøørret, alle sluppet ut igjen. Laksen /vinterstøing var blitt klippet i rusa i 2013, men ikke de to sjøørretene.

Høsttynningsfisket her fanget 3 laks, og alle var merket i rusa i 2014. Det ble også registrert 5 sjøørret, 3 av disse var merket i rusa. (Alle fiskene sluppet ut igjen). I Hamnvatnet høsten 2014 ble det sluppet ut 2 sjøørret, ingen av disse var merket i rusa.

Også i forbindelse med prøvefisket som ble utført i Storvatnet og Mellomvatnet høsten 2014 ble det registrert sjøørret som ikke var merket i rusa.

Sportsfisket viste at det ble tatt en laks som ikke var merket i rusa.

Fisk med skader

Det har blitt registrert 14 laks i mai/juni med ulike skader (se delrapport 1), og 6 laks om høsten med skader, i tillegg 1 laks om høsten med sopp.

Oter

I siste halvdel av juni hadde en oter bitt over tråder i innerste rom i rusa (oppsamlingsrommet for fisk) og begynt å dra en laks ut gjennom hullet. Laksen satt fast på midten, og oteren jobbet ennå med å få laksen ut da Stig Tangen kom til rusa. Oteren måtte jages bort med ei åre. Laksen måtte avlives. Den var 660 mm og veide 2, 4 kg. Fylkesmannen ble orientert om alt dette på telefon dagen etterpå.

I høst hadde 2 laks mellom 400 og 499 mm oterskader på rygg og hode. 3 laks (500 – 599 mm) hadde oterskade på rygg. Det ble fra slutten av august og hele høsten observert 2 otere i området ved rusa. Disse kunne observeres der minst 2 ganger i uka hele høsten.

Sel

Det har ikke blitt registrert fisk med skader etter sel i rusa. I midten av juli, da mye laks var i ferd med å vandre ut av Varpvågen, ble 2-3 seler observert her i flere dager.

Garnskader

Aldri før i ruseprosjektet har det blitt registrert så lite laks med garnskader (0,43 %), og tidspunktet er i år helt likt fjoråret; det er kun tidlig sommer at det forekommer fisk med garnskader. Høsten 2014 ble det ikke registrert en eneste laks eller sjøørret med garnskader. I 2013 hadde 1, 09 % av laksen garnskader, i 2012 4, 55 % (da hadde 28, 5 % av laksen i september garnskader).

Oppdrettslaks

Det var i år 3 oppdrettslaks i fella. Størrelsen på fisken var 730 mm, 720 mm og 450 mm. Fisken var uten lus. Av samlet oppgang av laks høsten 2014 utgjorde oppdrettsfisk 1,05 %. Av oppgangen av laks hele året var det 0,43 % oppdrettsfisk. Som i 2013, var det nesten samtidig oppgang av oppdrettsfisk i rusa i Varpa og fangstfella i Sagfossen i Hamarøy.

Lus

Antall villaks med lus har variert veldig fra år til år. Det er flere år siden det ble registrert lus på oppdrettslaks og det samme gjelder for sjøørret.

Oversikt 2014 over antall laks med lus pr. måned, og antall lus i snitt:

Mai	4 laks (17,4 % av oppgangen)	10 lus i snitt
Juni	70 laks (17,7 % av oppgangen)	4 lus i snitt
Juli	0 laks	
August	0 laks	
September	5 laks (1,2 % av oppgangen denne måneden)	5,4 lus pr. fisk
Oktober	0 laks	
November	0 laks	

Pukkellaks

I september ble det tatt en pukkellaks på 490 mm, og dette var en hofisk. Både i 2012 og 2011 ble det tatt 1 pukkellaks, begge hofisk og disse var mellom 400 og 450 mm.

Lengdemåling av laks

Oppsyn

Utviklingen i nedgang fisk med garnskader de to siste årene har vært veldig positiv, og samarbeidet med den lokale SNO -representanten, Hans Tore Bakkeli, har vært godt. Han har spesielt vektlagt å kontrollere Varpvågen, men grunneierlaget har leid han inn til å kontrollere Varpelva, nerenden av Varpa og Kvannelva.

Det kan nok likevel forekomme litt ulovlig fiske i denne delen av Varpavavassdraget, men det er i begrenset omfang. Det er kanskje mest innslag av fiskere uten fiskekort, eller personer som tøyser grensene for fising i elvene og i området nedfor rusa.

Mest ulovlig fiske foregår i Mellomvatnet og Storvatnet, samt Kvannvatnet, og det er da snakk om garnfiske. I år ble det fra grunneierlagets side leid inn en ekstra oppsynsmann for disse vatna, og det ble foretatt et par sokninger etter garn, men uten resultat. Det kom inn 5 tips om ulovlig garnfiske i 2014 uten at dette førte til beslaglagte garn.

Smolt

I 2014 ble det registrert 14 smolt i rusa, 13 stk i 2012. I 2010 59 smolt, i 2011 46 stk, i 2012 26 stk. Det er en stor tilbakegang fra 2010, men om nedgangen i registrerte smolt i rusa vil ha noe å si for den fremtidige laksebestanden, er vanskelig å si. Dette

er ikke registrering av smolt på vei i havet om våren, men smolt som øyensynlig vandrer mye omkring i vassdraget vår, sommer og høst.

Utgangen av smolt fra vassdraget skjedde i tidsrommet 29. mai – 13. juni. Tidligere år har hovedutgangen av smolt vært siste del av mai og de første dagene i juni, og de siste smoltene har gått ut 7- 8. juni. Årets smoltutgang var unormalt sen.

Ål

I alt ble det i 2014 registrert 44 ål, noe som er en klar økning i forhold til 2013, men mye lavere enn de foregående årene. I 2014 var det 8 ål i juli, 16 ål i august, 11 i september og 9 i oktober.

De aller største ålene ble registrert i oktober, da var det to som var ca. 120 cm.

Gjenfangst av villaks/ Flergangsgytere

Av årets oppgang av laks var det 65 laks som var blitt merket i rusa i 2013, og dette utgjør 9, 2 % av totaloppgangen i 2014. 22 av disse laksene kom opp i mai/juni, resten i september. Men ser man på oppgangstallene for laks i Varpa i 2013 (366 laks), betyr dette at **17, 8 % kom tilbake i 2014 for å gyte**.

Det ble også registrert 4 laks i rusa i 2014 som hadde blitt merket i 2012 (største laks var 800 mm). Dette er 0, 5 % av oppgangen i 2012. Ingen av disse hadde blitt merket i rusa i 2013.

Oppgang av laks om høsten

Av laks som gikk opp i september, oktober og november kan følgende fakta trekkes ut:

<u>Størrelse</u>	<u>Gytefisk</u>		<u>Blank laks</u>
	Ho	Hann	
400 – 499 mm:	51	29	31
500 – 599 mm:	69	39	18
600 – 699 mm:	26	4	6
700 – 799 mm:	7	1	2
I alt	153	73	57

Dette viser at det var mer enn dobbelt så mye hofisk enn hanfisk som kom opp i Varpa i høst. Tallene viser også at 20, 2 % av oppgangen bestod av fisk som ikke skulle gyte.

Gytefisken var imidlertid helt brun og med langt framskredet gytedrakt da den gikk inn i rusa. Slik var også fisken som kom opp med det samme elva begynte å få høyere

vannstand, så fisken kunne ikke ha stått i Varpelva før den gikk i rusa. Mye tyder derfor på at den hadde begynt å utvikle gytedrakt mens den ennå stod i havet/ i elvemunningen.

Gyteforholdene i vassdraget høsten 2014

Etter en usedvanlig tørr sommer, begynte elvene å vokse 4. september, og fra 5. september begynte det å gå fisk opp i vassdraget. Det var høy vannstand i elvene hele september. Første halvdel av oktober var elvene ganske små, men resten av høsten hadde de en fin vannstand.

Samlet sett var det veldig gode gyteforhold med tanke på vannstanden i elvene i Varpavassdraget høsten 2014.

Statistikk for de 5 årene rusa har vært i drift

	2014	2013	2012	2011	2010
<i>Antall fisk</i>					
Laks	702	366	813	370	275
Sjøørret	59	115	82	216	155
Oppdrettslaks	3	4	4	9	13
Regnbueørret	0	0	0	0	3
Pukkellaks	1	0	1	1	0
Innlandsørret	53	69	88	120	59
Innlandsrøye	93	106	129	66	25
Ål	44	18	53	123	73
Smolt	14	13	26	46	59
<i>Innslag oppdrettsfisk %</i> (sett i forhold til laks)	0,43	1,08	0,49	2,4	4,7
<i>Snittlengde oppdrettslaks i mm</i>	633,3	787,5	745	606	
<i>Lus i %</i>					
Laks	11,25	9,8	23,7	3,5	8,3
Sjøørret	0	0	2,4	4,2	0,6
Oppdrettslaks	0	0	0	11,2	23,1
<i>Garnskadet fisk (%)</i>	0,43	1,1	4,6	1,1	2,5
<u>Sportsfisket:</u>					
Antall laks	15	29	31	21	29
sjøørret	16	26	14	41	26
Samlet kilo laks	23,8	59,7	70,3	46,2	63,8
sjøørret	16,3	21,2	9,8	31,9	29,9
Snittvekt laks	1,6	2,06	2,3	2,3	2,2
sjøørret	1,02	0,82	0,7	0,8	1,15
% uttak av laks	2,1	7,9	3,8	5,7	10,5
sjøørret	27,1	22,6	17,1	19,0	16,8

Det vises ellers til hver delrapport som har mye tallmateriale for sammenligninger mellom de ulike årene, og til fjorårets årsrapport fra ruseprosjektet!

MOMENTER/VURDERINGER ETTER 2014-SESONGEN

Det ble registrert unormalt mye lakseyngel i år, og dette gir grunn til å tro på gode laksesesonger i fremtiden.

Investeringa av ei ny ruse, slik at det kan være utskifting av rusa i løpet av sesongen, var vellykket. Det må fortsatt brukes mye tid til rengjøring av ledegarna, og også tid til vasking og børsting av rusa må legges inn i feltarbeidet. Kanskje må rusa skiftes ut 3- 4 ganger i løpet av sesongen for at den hele tida skal fiske maksimalt.

Tiltaket som ble gjort i høst med å åpne rusa i noen timer 2 ganger om høsten for å slippe ut fisk som har gytt(?), må diskuteres nærmere. (Evt. at dette løses ved montering av ruse på utgangen).

Sommeren 2014 kom det informasjon fra Fylkesmannen i Nordland om at regelverket for håndtering og tilbakeføring av fisk i vatnet må følges nøye, og dette er jo en sikkerhet for god overlevelse av fanget/utsluppet fisk. Det ble i Varpa lagt til rette for å følge retningslinjene for dette, slik at siste del av sesongen (i praksis fra begynnelsen av september) ble alt rusearbeid utført i henhold til retningslinjene. Det viser seg at feltarbeidet nå tar lengre tid enn slik det ble gjort før, særlig når det er mye fisk i rusa.

Et spørsmål som melder seg er hvorfor det registreres en del sjøørret som ikke har blitt merket i rusa. Dette gjelder særlig sjøørret i de 3 øverste vatna i vassdraget. Kanskje går ikke all sjøørret hvert år ut i havet, og kan hende blir en del sjøørret stasjonær i vatna. Andre muligheter er oppgangstidspunktet; fisken går opp så tidlig i vassdraget at rusa ikke er kommet i drift. Laks som blir tatt av sportsfiskere og ikke er merket, har sannsynligvis gått opp før oppsett av rusa om våren. Fra gammelt av var det velkjent at laksen begynte å samle seg i Varpvågen og gå opp Varpelva i månedsskiftet april/mai.

I alle år hvor rusa har vært i drift, blir det registrert noen få laks og sjøørret som ikke har blitt merket i rusa, men aldri før har det blitt registrert så mange sjøørret som i år som ikke har vært merket. Dette skjer samtidig som det er en sterk nedgang i sjøørretstammen.

Det gikk svært mye laks opp i Varpa i slutten av juni i ei elv som var i ferd med å bli nesten tørr. Mye tyder på at laksen har et instinkt som varslet at nå hadde fisken svært lite tid på seg til å kunne komme seg opp i vatnet. Visste laksen at vannstanden ville minke enda mer, at det ville bli langvarig tørke og at det dermed ville bli umulig for den å gå opp i vatnet på svært lang tid?

Både tynningsfisket med småmaska garn i Hamnvatnet og Storvatnet og prøvefisket i Storvatnet, viser at det oppholder seg en del laks og sjøørret i den øvre delen av vassdraget som i dag ikke er regnet inn i den lakseførende delen av vassdraget. Det er

grunnlag for å diskutere om ikke Storvatnet bør være inn under lakseloven. I disse vatna er det i dag kun lov å bruke stang og håndsnøre og med fisketid hele året. Men vi vet at det foregår en del ulovlig garnfiske.

Registrering av merket Varpa-laks i fangstfella i Sagfossen i august 2014 tyder på at en del laks har søkt til Sagfossen som mest sannsynlig skulle gått opp i Varpa, men pga ei helt tørr Varpelv, har fisken søkt seg til et nærliggende vassdrag. Når det er slike tørre somrer som i år, og små elver blir nesten tørrlagt, er det mye kunnskap å hente fra ei slik fangstfelle som står i Sagfossen. Vassføringa her er lite avhengig av sommertemperaturen, og det er som regel bra vannstand i laksetrappa. (Selv om det i perioder de to siste årene har vært for lite vatn her også, og det i andre perioder er flom og fella ikke fungerer godt nok).

Det er svært positivt å se at det er så markant nedgang av registrerte laks med garnskader. Mye av dette kan nok tilbakeføres til et svært godt lokalt oppsyn i sjøen/fjordene i Nord-Salten i regi av SNO.

Tømming av rusa

RUSEPROSJEKTET I 2015

En stadig tilbakevendende sak er spørsmålet om det ikke er behov for en enda bedre overvåking av situasjonen for den anadrome fiskestammen i Varpavassdraget. Her kan det bli snakk om å også ha ei ruse på utgang for å registrere og få kunnskap om utvandring av vinterstøinger og smolt, samt å registrere om laks og sjørret vandrer mellom vann og sjø i tidsrommet mai – november. Dette ville også gi kunnskap om det er laks og sjørret som vandrer svært tidlig tilbake til sjøen etter gyting.

På oppdrag fra Miljødirektoratet har NINA utarbeidet forslag til overvåkingsprogram for sjøoverlevelse hos villaks som tar for seg både egnede lokaliteter og metoder. I region Midt-Norge er Varpa foreslått som ett av 5 vassdrag for intensiv overvåking.

Ved en eventuell fortsettelse av ruseprosjektet i Varpa vil det bli foretatt årlig kartlegging av lakseyngel.

Det skal tidlig vår 2015 (mars/april) legges inn arbeid med å registrere hvor tidlig laks begynner å samle seg i Varpvågen og søke mot elvemunningen.

Dersom det blir en tidlig vår og isene går tidlig, satses det på å få satt ut rusa enda tidligere i mai. Rusa skal holdes i drift så langt utover høsten som mulig (helt til isen legger seg). Det viser seg at det går laks og sjørret opp i vassdraget også ut i november.

I 2015 skal det føres statistikk over kjønnsfordelingen hos gytefisk, slik som det ble gjort i 2014.

The Quartz Corp er inne i siste fase av arbeid/kartlegging/søknader angående større vannuttak fra Dragsvatnan. Tangen Produkter og Varpavassdraget grunneierlag har kommet med innspill om å se på tiltak som bør gjøres for å beholde en god vannstand i Varpelva i tidsrommet mai – november. Det er svært viktig at elvene i et så viktig lakseførende vassdrag ikke får unødvendig lite vatn og dermed forringer mulighetene for laks og sjørret til å komme seg opp i vassdraget. Varpavassdraget er i sportsfiske- og rekreasjonssammenheng veldig viktig både lokalt og regionalt, og i overvåkings- og forskningssammenheng (ruseprosjektet) er god vannstand en nødvendighet.

Nedgangen av garnskadd laks er svært positivt, og det er ikke noe å legge skjul på at i Nord-Salten har det foregått (og foregår ennå) ulovlig garnfiske i sjøen. Derfor er det arbeidet som har vært utført av oppsynsmann Hans Tore Bakkeli de senere årene så viktig. De to siste årene har det utvilsomt vært mest ulovlig garnfiske i fjordene i Tysfjord, og for å bevare og forbedre villaksstammene i våre elver og vassdrag, ikke minst i Varpavassdraget, er det behov for å styrke oppsynet i regionen enda mer. Et

SNO-arbeid som også kan rettes inn mot lakseførende elver og anadrome vann er nødvendig.

Vinteren 2015 utarbeides en ny 5-årig driftsplan for Varpavassdraget. I denne planen får ruseprosjektet en sentral rolle. Både grunneierlaget, Hamarøy kommune og Tysfjord kommune har lagt ei føring for viktigheten av all kunnskap som kommer ut av et slikt langsiktig prosjekt. Derfor legges et 5-årig løp for rusedrift/forskning inn i den nye driftsplanen for Varpavassdraget.

Det var mye smålaks i Varpavassdraget i 2014